

Bálák félelme – nem jó tanácsadó

Mindenki ismeri Bileám híres történetét, aki a népek prófétájaként azt a megbízatást kapja, hogy megátkozza a zsidókat, de végül az Örök-kevaló átfordítja az átkait áldásokra.

Kevésbé ismert azonban az, hogy mindez a meglepő epizód pontosan hogyan is kezdődött?

Alaptalan félelemmel.

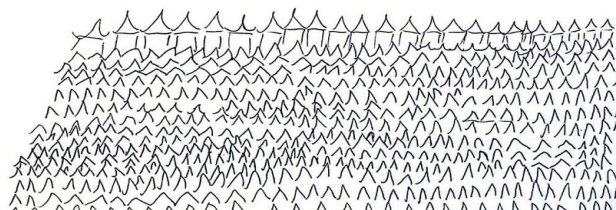
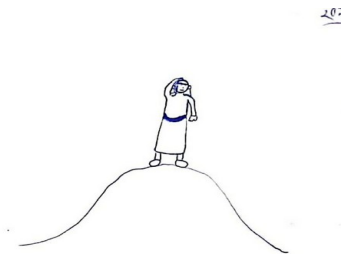
„És Bálák, Cipor fia látott mindent, amit Izrael az Emorival tett. És **megijedt** [vájágár] Moáv a nép miatt nagyon, mert sokan voltak, és **megrettent** [vájákác] Moáv Izrael fiai miatt.” (Mózes 22:2-3)

*Neciv*¹ megmagyarázza a fenti mondatban szereplő kettősséget: más volt Bálák problémája az egyszerű néptömegekkel mint a legkiválóbb, legelőkelőbb vezetőkkel².

Előbbiek azért ijesztőek, mert sokan vannak, és akár háború nélkül, pusztán az átvonulásuk által kárt tehetnek az országában. Nem jellemző ez Izraelre, a nagy emberekre, akik viszont keletlen, kisebbségi érzést keltettek a külső szemlélőkben.

Mindezek az érzések vezettek odáig, hogy Bálák úgy döntött, hogy felbérelje Bileámot, hogy átkozza el a zsidókat. A hetiszakasz leírja, hogy nem kevés vesződése, pénze és energiája ment rá erre a vállalkozására. Annak ellenére, hogy az izraelitáknak egyáltalán nem is állt szándékában megtámadni az országukat, és nem is tették ezt meg Mózes életében!

Fontos tanulság ez mindannyiunk számára: ne hozzunk létre saját magunk számára nem lé-

Farnadi-Jeruzálmi Temima rajza. Köszönjük!!

Impresszum

Az *omek* szó jelentése: *mélység*. Az orti.hu célja a hagyományos zsidó értékek, autentikus tórai tanítások megjelenítése közérthető, modern formában. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Írta és szerkesztette: Szántó-Várnagy Binjomin, a Bét Jehuda közösség rabbija (Budapest, 1084 Scheiber Sándor utca 2.).

Megjelenik 130 példányban.

Kapcsolat, feliratkozás, jó tanácsok vagy önkéntes segítség felajánlása: ortimagazin@gmail.com.

1 Naftali Cvi Jehuda Berlin (1816-1893), a Háemek Dávár című Tóramagyarázat szerzője, a volozsini jesiva egyik vezetője [*ros jesiva*].

2 Utóbbiakat nevezi a Tóra *Izraelnek*, mivel ez az a név, amit Jákob akkor kapott, amikor az angyallal harcolt, vagyis küzdelmei sikereként érdemelte ki (*ld. Mózes 1., 32:29*).

tező problémákat a negatív hozzáállásunkkal.

Bálák, aki Moáb királya volt, szövetségre lépett a midjanitákkal az Izrael elleni harcában. Érdekes azonban megfigyelni, hogy a midjaniták hozzáállása éppen ellenkező volt: az első pillanatban otthagyták az ügyet, amikor nem látták értelmét.

Amikor megérkeznek Bileámhoz, ez áll:

„És eljöttek Moáv vénei és Midján vénei [...] Bileámhoz.” (Mózes 4., 22:7)

Miután azonban látták, hogy nem adott nekik egyértelmű választ, a midjaniták eltűntek:

„És felkeltek Moáv vezetői, és elmentek Bálákhoz.” (22:14)

Rási megmagyarázza a változás hátterét:

„Midján vénei ezt mondták: ha velünk jön ez alkalommal, akkor hiteles. Ha viszont halogat, akkor nem lesz belőle haszon. Ezért amikor azt mondta: 'Aludjatok itt ma éjjel', azt mondták: nincsen benne reményünk. Ott hagyták, és útjukra indultak.” (Rási 22:7)

Bálák viselkedésére az egész történet során a kitartása, az állandó újbóli próbálkozásai a jellemzőek. Midján véneinél éppen az ellenkezőjét látjuk. Ők nem számították jelentősnek, talán magát az ügyet sem, és Bileám-ban sem bizakodtak annyira, amennyire Bálák.

Bálákot a kezdettől fogva a félelem irányította. Ezért elveszítette a racionalitását, és nem volt képes túllépni azon a szituáción, ami számára nem sok jót hozott. Bileám végül egyik áldást a másik után mondta el, és Bálák ezt hagyta.

Ezzel szemben Midjánnál pontosan az ellenkezőjét látjuk. Ezért voltak képesek Midján

vénei messzebbre látni a konkrét szituációnál. Azt tanulhatjuk tőlük, hogy

ha csak lehet, kerüljük a leragadást, és még idejében szálljunk ki abból a vállalkozásból, ami nem sok reménnyel kecsegtet.

Báláktól pedig azt tanulhatjuk, hogy a félelem nem jó tanácsadó. A félelem a hit, az Örökkévalóba vetett bizalom ellentéte. Egy negatív gondolkodású ember hajlamos rémeket látni, és úgy érezni, mintha az egész világ összeesküdött volna ellene, akkor is, ha semmilyen veszély nem fenyegeti.

Hasonló érzelmeket találhatunk Jób történetében. Jóbot a Sátán próbára teszi – első pillantásra minden ok nélkül. Jób maga azonban az önvizsgálata során elárulja, hogy mégiscsak talált magában kivetnivalót:

„Mert félelmet féltem, és eljött hozzám, és amitől rettegetem, az történt velem. Nem pihentem, nem csendesedtem, és nem nyugodtam – és eljött a baj.” (Jób 3:25-26)

Jób elmondja, hogy a bajt ő maga vonzotta be az alaptalan aggodalmaskodásával. Önkritikát gyakorol, mondván, hogy nem bízott az Örökkévalóban eléggé, pedig semmi oka nem volt a gyanakvásra, hiszen minden jól ment az életében.

Mind ez a saját életünkben: nagyon fontos, hogy érzékeljük, ha jó dolgok történnek velünk, és tápláljunk magunkban hálát ezek miatt!

Ennek pozitív hatása, hogy megszokjuk: a Teremtő Gondviselése nem az „ellenségünk”, nem akar rosszat nekünk. Ez is segít abban, hogy megszabaduljunk a negatív gondolkodástól, ami önmagában is káros a lélekre.

Hogyan tanult meg Bileám nemet mondani?

Van egy furcsa héber szó a mostani hetiszakaszban, mely kiemelkedő, kulcsfontosságú szerepet kap minden más hetiszakaszhoz képest. Ennek a szónak a magyarban két megfelelője is van: *elébe [likro]* és *hívni [likrát]*.

A két héber szó között a különbség egyetlen táv betű, ami jellemzően a szó gyökbetűit, vagyis a lényegi jelentését nem szokta megváltoztatni. A két jelentés közötti kapcsolat: amikor valamit vagy valakit hívunk, akkor mintegy proaktívan elébe megyünk, kezdeményező szerepet vállalunk.

A hetiszakasz nagy kezdeményezője Bálák. Ő az, aki *hívja* Bileámot, és *elébe* is megy a történeteknek (ezáltal megvalósítva a hetiszakasz kulcsszavának mindkét jelentését). Nem várja meg, míg az izraeliták megtámadják országát, hanem igyekszik még előtte „megelőző csapást” mérni rájuk.

Most pedig lássuk a tényeket. A *likro / likrát* szó Mózes 4. könyvében szerepel a legtöbb alkalommal, 13-szor³. Ebből a 13 előfordulásból a többség – 7 említés – éppen a mostani hetiszakaszban áll. Így valóban kijelenthetjük, hogy különlegesen erős az összefüggés a mostani hetiszakasz és e szó között.

A 7 említés közül az említések többségében (4 alkalommal) a szó azt fejezi ki, ahogyan Bálák Bileámot hívja, követeket küld elé:

1. „*És követeket küldött Bileámhoz, Beor fiához, Petorba, ami a folyónál van, népe fiai földjén, hívni őt [likro lo]...*” (Mózes 4., 22:5)

2. „*És eljött az Örökkévaló Bileámhoz éjszaka, és mondta neki: ha téged hívni [likro lechá] jöttek az emberek, kelj fel és menj velük⁴...*” (22:20)

3. „*És meghallotta Bálák, hogy jött Bileám. És kiment elé [likráto], Moáv városába...*” (22:36)

4. „*És mondta Bálák Bileámnak: nemde küldve küldtem hozzád, hívni téged [likro lechá] – miért nem jöttél hozzám?*” (22:37)

A maradék 3 alkalom közül 2 során az Örökkévaló áll Bileám elé. Így 7 eset közül 6-ban Bileám a tárgy a hívásnak. A kivétel a 7., utolsó említés, amikor megfordul a kocka. Ott ugyanis Bileám lesz az aktív szereplő.

Ha végigkövetjük ezeket az eseményeket, akkor kirajzolódik belőlük egy általános mintázat. Ez abban csúcsosodik ki, hogy Bileám végül képessé válik arra, hogy egyér-

3 Az összes többi könyvekben, csökkenő sorrendben éppen 12-szer, 8-szor, 4-szer, valamint 0-szor szerepel.

4 Ez a feltétel igen furcsa: hogyan kell érteni, hogy akkor menjen, ha őt hívják? Hiszen pontosan azért jöttek, hogy hívják! Rási magyarázata szerint: „ha azt gondolod, hogy fizetséget kaphatsz érte, akkor menj.” Első pillantásra azonban ez a logika is nehezen érthető: ha pénzt kap érte, mehet, de ingyen tilos?

A válasz a pszichológiából ismert *kognitív disszonancia* jelenségében keresendő (ld. a neves zsidó pszichológus, Leon Festinger híres kísérletét a témában). Megfigyelték, hogy sokan fizetségért rosszabb minőségben dolgoznak, mint önkéntes lelkesedésből. Ha ugyanis fizetséget kapnak, könnyen meg tudják magyarázni maguknak, hogy miért csinálják. Ha azonban ingyen teszik, akkor kénytelenek kitalálni valamilyen magyarázatot, hogy mi motiválja őket. Ezért mondta az Örökkévaló Bileámnak, hogy a fizetségért elmehet, de ha tisztán „lelkes önkéntességből” akar ártani a zsidóknak, akkor inkább maradjon.

telmúen visszautasítsa Bálák paranoid, el-lenségeskedő világnézetét.

Talán életében először kezdeményező szerepbe kerül, és a proaktivitás lesz az egyetlen, amit Báláktól eltanul, miközben a rá annyira jellemző passzív sodródást elhagyja.

Hiszen mindedig mintha mindenkit egy-szerre akart volna boldoggá tenni.

Az Örökkévaló felé is az volt az állandó üzenete, hogy ő márpedig mindig csak azt tudja tenni, amit Ő kér tőle. Az angyal küldetéséből azonban világosan kiderül, hogy ez nem volt teljesen őszinte.

Bálák felé is hasonló kettős játékot játszott: egyrészt amikor tehetett, elmondta, hogy ő csak azt teheti, amire fentről engedélyt kap, másrészt valóban igyekszik lojálisnak mutatkozni, és széttenni a kezét, hogy ő márpedig mindent megtett, amit csak tudott.

Ez lehetett a célja annak a két alkalomnak, amikor az Örökkévaló, illetve az angyala került Bileám elé:

*„És mondta Bileám az Örökkévaló angyalának: vétkeztem, mert nem tudtam, hogy te állsz **előttem**. És most, ha rossz a szemedben, visszafordulok.” (22:34)*

Ezen a ponton Bileám érzékeli, hogy szembe került az Örökkévalóval, de még megpró-

bálja hitegetni Őt és saját magát is. A második alkalommal Bálákot hitegeti:

*„És mondta Bileám Báláknak: állj az áldozatod fölött, és én megyek. Talán **elém** kerül az Örökkévaló, és azt a dolgot, amit megmutat nekem, elmondom neked.” (23:3)*

Az utolsó alkalommal azonban Bileám megszűnik Bálák követője lenni, és nem próbálkozik több manipulációval:

*„És látta Bileám, hogy jó az Örökkévaló szemében áldani Izraelt. És nem ment, mint más alkalmakkor, a varázslások **elé**.” (24:1)*

Mindebből úgy tűnik, hogy Bileám eddigi életfelfogásának középpontjában a „varázslások” voltak. Feltehetjük, hogy nemcsak a szó hagyományos értelmében, a sötét szellemi erők megidézése, hanem az ember-ember és ember-Isten közötti viszonyokban is.

A „trükközésben” hitt. Ezáltal azt gondolta, hogy mindenkinek megfelelhet. Bálák azonban olyan dilemmák elé állította, melyek eredményeként döntenie kellett: az evilági hatalmakat akarja kiszolgálni, vagy a Teremtőt?

Amikor ezt megértette, akkor felhagyott korábbi módszereivel, és őszintén, tiszta szívből elkezdte áldani Izraelt. Úgy, ahogyan az Örökkévaló akarja, nem törődve azzal, hogy Bálák mit fog mondani róla.

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este**: 18:56 és 20:14 között.

Szombat kimenetele: 21:30.

A *Smá Jiszráelt* olvassuk el legkésőbb szombat reggel 8:58-ig.

A zsinagógában **péntek este** 18:00-tól tanulunk, 18:30-tól imádkozunk.

Hétfőn és csütörtökön reggel 8:00-kor imádkozunk a *Rumbach utcai zsinagógában*.

Sábát sálom! Gut sábesz!